

Documente adoptate în cadrul reuniunii Comitetului Permanent al Consiliului Barourilor Europene (CCBE), 20 octombrie 2017

I. Contribuția Consiliului Barourilor Europene (CCBE) la redactarea și adoptarea unei viitoare convenții a Consiliului Europei referitoare la profesia de avocat

CCBE lucrează în strânsă colaborare cu Consiliul Europei în anumite domenii, în special în calitate de membru al Conferinței organizațiilor internaționale nonguvernamentale, de observator pe lângă Comisia Europeană Pentru Eficacitatea Justiției (CEPEJ) și Consiliul Consultativ al Judecătorilor Europeni, precum și în cadrul unui număr de comitete și grupuri redacționale care se ocupă cu viitorul Convenției Europene a Drepturilor Omului, migrație și libertatea de expresie.

CCBE susține activitatea actuală a Consiliului Europei referitoare la elaborarea unei convenții asupra profesiei de avocat și salută propunerea din 13 octombrie 2016, semnată de mai mulți membri ai Adunării Parlamentare a Consiliului Europei (APCE) prin care Comitetul Miniștrilor este îndemnat să inițieze lucrările de redactare a unei convenții privind profesia de avocat.

CCBE estimează că un astfel de instrument se dovedește a fi indispensabil în scopul de a răspunde atacurilor îndreptate împotriva rolului avocaților, care au cunoscut o amplificare în ultimii ani, astfel cum se subliniază în propunerea de rezoluție din 29 iunie 2017 asupra principiilor și garanțiilor avocaților, semnată de mai mulți membri ai APCE. Prezenta contribuție explică necesitatea unei astfel de convenții și domeniile în care un astfel de instrument este aplicabil.

1. Trei motive care explică necesitatea unei Convenții

În primul rând, avocații joacă un rol esențial între celelalte profesii, în măsura în care acționează în calitate de actori ai justiției și contribuie la protecția Statului de drept prin apărarea libertăților și drepturilor fundamentale. Din această cauză, profesia de avocat poate forma obiectul unor presiuni considerabile din partea puterilor executive și legislative și, câteodată, a puterii judecătorești, cât și a unor actori din afara Statului. Iată motivul pentru care o convenție europeană a profesiei de avocat este imperios necesară. În al doilea rând, chiar dacă există diverse instrumente care recomandă protecția rolului avocaților, printre care Recomandarea Nr. R(2000)21 Comitetului de Miniștri ai Statelor membre (Recomandarea) privind exercitarea profesiei de avocat, atacurile continue la adresa rolului avocaților, în cei 17 ani ce au trecut de la adoptarea Recomandării și care s-au înmulțit în ultima vreme, arată că Recomandarea nu este întrutotul eficace.

Astfel, în cursul ultimilor trei ani, CCBE însuși a atras atenția asupra situațiilor privind atacuri la adresa avocaților sau atingeri ale drepturilor avocaților, ceea ce au dovedit scrisorile transmise de CCBE referitoare la situațiile din următoarele țări: Bosnia-Herțegovina, Georgia, Moldova, Ucraina, Turcia și Polonia. Mai mult decât apeluri pentru adoptarea unor mai bune practici, sunt necesare obligații de constrângere în scopul garantării protecției independenței profesiei de avocat și prin acestea, a Statului de drept.

În al treilea rând, cu toate că o serie de drepturi legate de rolul avocaților în menținerea Statului de drept sunt protejate prin CEDO, alte drepturi, identificate în Recomandare nu figurează în câmpul de aplicare al CEDO. Și aceste drepturi necesită un mecanism de protecție la nivel european, într-o manieră mai rapidă și imediată, decât cel prevăzut în CEDO.

Trebuie observat că noua Convenție, ca de altfel și Recomandarea anterioară, vor recunoaște și obligațiile impuse avocaților precum și drepturile acestora. Aceasta reflectă faptul că rolul esențial al avocaților în administrarea justiției și în protecția Statului de drept impune respectarea anumitor norme specifice profesiei de avocat.

2. Recomandarea ca temei al câmpului de aplicare a Convenției

Recomandarea reprezintă un excelent punct de plecare pentru elaborarea unei propuneri privind o Convenție europeană referitoare la profesia de avocat. Este vorba despre un instrument internațional care a primit deja suficientă susținere în cadrul Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei în anul 2000, pentru a fi adoptat ca recomandare adresată guvernelor Statelor membre. Unele dintre prevederile sale sunt efectiv garantate prin articolele 6, 8 și 10 din CEDO, ceea ce nu trebuie modificat. Experiența avocaților, acumulată în perioada scursă a demonstrat că alte prevederi vizând apărarea statului de drept necesită o consolidare printr-un instrument obligatoriu, mai curând decât să rămână recomandări. Conținutul acestor drepturi a fost dezvoltat în Carta principiilor fundamentale ale CCBE din 24 noiembrie 2006 și care ar trebui reflectate în Convenție. Viitoarea Convenție ar constitui o nouă etapă în direcția protecției efective a Statului de drept. Adoptarea unei proceduri adecvate de transpunere în practică va servi la consacrarea protejării acestor drepturi la nivel european. Experiența demonstrată în aplicarea Recomandării arată că o simplă enunțare nu este suficientă. Este necesar un mecanism rapid de punere în aplicare la scară europeană pentru asigurarea unei conformități plenare la scară națională. De altfel, acest mecanism la scară europeană nu trebuie să ignore sau să diminueze protecția oferită prin CEDO și, în mod special, să nu repete sau să creeze dificultăți cu ocazia examinării de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului a diverselor modalități de punere în aplicare a CEDO.

În afară de cele expuse anterior, dacă viitoarea Convenție va fi una "deschisă", adică deschisă aderării de către State non membre ale Consiliului Europei, textul va fi de natură să lărgescă perimetrul teritorial al protejării efective a Statului de drept către alte state care împărtășesc aceleași valori.

CCBE consideră, pe cale de consecință că această Convenție trebuie modelată având în vedere domeniul de aplicare al Recomandării. Drepturile cuprinse în Recomandare care figurează în mod expres în termenii articolelor 6 și 8 ale CEDO nu trebuie repetate în corpul Convenției, dar ar trebui evocate în preambul. Convenția trebuie să se concentreze asupra exprimării concrete a drepturilor restante din Recomandare care contribuie la protejarea efectivă a Statului de drept, dar care nu au fost exprimate sub forma unor obligații cu caracter de constrângere. Convenția trebuie, printre altele, să prevadă un mecanism de punere în aplicare rapid și practic de natură a permite controlul respectării acestor drepturi la scară europeană.

Trei probleme cheie necesită o atenție specială în procesul de transpunere a Recomandării într-o Convenție obligatorie :

- a. întinderea și domeniul secretului profesional ;
- b. domeniul definiției calității de “avocat”, beneficiar al protecției drepturilor prevăzute în Convenție ;
- c. rolul și protecția din partea organismelor profesionale (distincte de asociații), așa cum sunt ele evocate în Recomandare.

3. Propunerea privind conținutul Convenției

În consecință, se propune ca această Convenție să se întemeieze, în principal, pe conținutul următoarelor principii care figurează actualmente în Recomandarea Consiliului Europei Nr. R(2000)21:

A. Principii generale referitoare la libertatea exercitării profesiei (Principiul I al Recomandării)

1. Secretul profesional, determinant în exercitarea profesiei de avocat, trebuie garantat.
2. Trebuie luate toate măsurile necesare pentru a respecta, proteja și promova libertatea de exercitare a profesiei de avocat, fără discriminare sau intervenție nejustificată a autorităților ori a publicului, în lumina dispozițiilor pertinente din CEDO.
3. Deciziile privind autorizarea exercitării profesiei trebuie luate de o autoritate independentă. Aceste decizii trebuie să poată fi atacate în fața unui tribunal independent și imparțial.
4. Avocații nu trebuie să sufere sau să fie amenințați cu suportarea unor sancțiuni sau să facă obiect al vreunei presiuni de orice natură, atâta vreme cât acționează în conformitate cu deontologia lor profesională.

5. Trebuie luate toate măsurile necesare pentru a se veghea la respectarea secretului profesional al relațiilor dintre avocați și clienți.

B. Rolul și obligațiile avocaților (Principiul III al Recomandării)

1. Uniunile de barouri sau alte asociații profesionale trebuie să stabilească reguli și coduri deontologice și trebuie să vegheze ca avocații să apere drepturile și interesele legitime ale clienților lor în totală independență, cu diligență și echitate.

2. Avocații trebuie să respecte secretul profesional conform legislației interne, regulilor și deontologiei profesionale. Orice violare a secretului profesional, fără consimțământul clientului trebuie să facă obiect al unor sancțiuni corespunzătoare.

3. Obligațiile avocaților față de clienții lor sunt:

- a. De a îi sfătui cu privire la drepturile și obligațiile ce le revin cât și cu privire la soluția probabilă și consecințele speței, inclusiv la costurile financiare;
- b. Să depună toate eforturile în vederea unei soluții amiabile;
- c. Să ia măsurile legale necesare pentru protecția, respectarea și punerea în practică a drepturilor și intereselor clienților;
- d. Să prevină conflictele de interese.

4. Avocații trebuie să respecte autoritatea judiciară și să își exercite funcția în fața tribunalelor în conformitate cu legislația și cu alte reguli naționale cât și cu deontologia propriei profesii. Orice abținere din partea avocaților în exercitarea activității profesionale trebuie să evite crearea unor prejudicii intereselor clienților sau ale altor persoane care au nevoie de serviciile lor.

C. Organisme profesionale (Principiul V al Recomandării)

1. Barourile ori alte organisme profesionale trebuie să fie organe autoreglementate și independente față de autorități și față de public.

2. Înscrierea într-un astfel de barou sau de organism este obligatorie.

3. Avocații trebuie să fie autorizați și încurajați să creeze și să devină membri ai organismelor profesionale locale, naționale și internaționale care, singure sau împreună, au drept sarcină de a îmbunătăți deontologia și de a salvarda independența și interesele avocaților.

4. Rolul barourilor sau al altor organisme profesionale în protejarea membrilor lor și în apărarea independenței lor față de orice restricționare sau ingerință nejustificată trebuie respectat.

D. Accesul oricărei persoane la serviciile unui avocat (Principiul IV al Recomandării)

1. Trebuie luate toate măsurile care să asigure un acces efectiv al oricărei persoane la serviciile juridice furnizate de avocați independenți.

2. Guvernele Statelor membre trebuie să vegheze, atunci când este necesar, ca serviciile juridice furnizate de avocați să fie accesibile persoanelor vulnerabile, persoanelor cu o situație economică vulnerabilă, cât și celor privați de libertate.

3. Obligațiile avocaților față de clientul lor nu trebuie să fie afectate de faptul că sunt remunerați, în total sau în parte din fonduri publice.

E. Pregătirea juridică, pregătirea continuă și accesul la profesia de avocat (Principiul V al Recomandării)

1. Pregătirea juridică, pregătirea continuă cât și accesul la exercitarea profesiei de avocat nu pot fi refuzate vreunei persoane pentru motive discriminatorii cum ar fi sexul, preferințele sexuale, rasa, culoarea, religia, opiniile politice sau orice altă opinie, originea etnică sau socială, apartenența la o minoritate națională, averea, sau incapacitatea fizică.

2. Trebuie luate toate măsurile necesare pentru a garanta un înalt nivel de pregătire profesională și pentru asigurarea pregătirii profesionale continue a avocaților.

F. Măsuri disciplinare (Principiul VI al Recomandării)

1. Atunci când avocații nu respectă deontologia propriei profesii, prevăzută în coduri deontologice adoptate de asociațiile barourilor sau de alte organisme profesionale ori în legislație, este cazul să fie luate măsuri corespunzătoare, inclusiv declanșarea unor proceduri disciplinare.

2. Barourile sau alte organisme profesionale trebuie să poarte răspunderea unor proceduri disciplinare care îi privesc pe avocați.

3. Procedurile disciplinare trebuie să se desfășoare în plin respect al regulilor și principiilor conținute în Convenția Europeană a Drepturilor Omului și în Recomandările CCBE privitoare la procedura disciplinară a profesiei de avocat (2007), inclusiv dreptul avocatului la desfășurarea procedurii și de a dispune de un recurs jurisdicțional.

4. Principiul proporționalității trebuie respectat în alegerea sancțiunilor pentru abaterile disciplinare comise de avocați. Dat fiind faptul că aceste principii se bazează pe “Principiile” Recomandării, termenele lor trebuie adaptate astfel încât să impună obligații în sarcina autorităților statale.

4. Evitarea repetiției : nu este necesară reiterarea în noua Convenție a drepturilor consacrate în CEDO

Recomandarea este mai cuprinzătoare decât ar trebui să fie Convenția, ținând cont de faptul că anumite drepturi conținute în Recomandare sunt protejate prin dispozițiile obligatorii ale CEDO. Aceste drepturi nu trebuie repetate, dar Convenția nici nu poate să le ignore.

CCBE consideră deci că aceste principii enunțate în Recomandare nu trebuie transpuse în Convenție. În schimb, aceste principii și caracterul lor obligatoriu, astfel cum au fost interpretate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului, trebuie reiterate și evocate în preambulul Convenției.

5. Obligațiile cu caracter de constrângere necesită un mecanism de punere în aplicare

Succesul limitat al Recomandării în privința asigurării unei protecții eficiente a drepturilor avocaților relevă necesitatea unor angajamente cu caracter coercitiv. În afara obligațiilor garantate de CEDO, sunt necesare dispoziții suplimentare pentru protecția avocaților în exercitarea funcției lor de reprezentare a clienților, de manieră efectivă și independentă, în scopul salvagărdării drepturilor lor și al garantării Statului de drept, elemente pe care Convenția europeană a profesiei de avocat trebuie să le cuprindă.

6. Mecanismul european de transpunere în practică: rapid, simplu și reactiv – în primul rând, utilizarea petițiilor adresate APCE care privesc problemele naționale nesoluționate, atunci când protecția impusă de convenție nu este suficientă, și – în al doilea rând, un sistem de raportare anuală către un comitet de experți, desemnat de Comitetul Miniștrilor pentru a urmări răspunsurile naționale la problemele ridicate.

Mecanismul de protecție al CEDO este exemplar, dar impropriu unei duplicări. Aspectele ce țin de costuri și celeritate pledează în favoarea unui răspuns mai rapid și mai orientat din punct de vedere politic, asociat unui sistem regulat de rapoarte naționale adresat unui comitet permanent de experți, care va deveni un referențial de bune practici cât și un mecanism de verificare sistematic și regulat.

Această abordare ar permite și o identificare a domeniilor din practica națională care ar putea beneficia de contribuția altor state membre ale Consiliului Europei oferind expertiză asupra bunelor practici în materie. Astfel, o convenție a profesiei de avocat,

asociată cu un astfel de mecanism european de transpunere în practică ar permite, grație unei experiențe partajate, remediarea unor lacune în ce privește transpunerea efectivă în practică a Statului de drept în plan național. Având în vedere că normele în materie nu sunt nici controversate, nici complexe, Convenția ar trebui să cuprindă un mecanism de urmărire rapid, public și simplu, întemeiat pe publicitate, de identificare a disfuncționalităților. Convenția va trebui să se sprijine pe structurile instituționale existente în cadrul Consiliului Europei. Această abordare ar fi într-adevăr economică și rapidă pentru a institui și menține un sistem de protecție care se dovedește necesar din cauza unor limite ale Recomandării în termeni de eficacitate.

7. Concluzii

Există deci argumente convingătoare pentru ca o Convenție europeană privind profesia de avocat să stabilească obligații cu caracter de constrângere în protecția drepturilor prevăzute în Recomandare, care nu sunt reflectate în CEDO.

Mecanismul de transpunere în practică trebuie să fie rapid, simplu și eficace. Cele două componente ale sale sunt, în primul rând, un sistem de petiții adresate unui comitet al APCE, ale cărei reuniuni periodice și angajamentul politic oferă un mijloc potențial de rezolvare a problemelor naționale la nivel european și, în al doilea rând o abordare ad hoc, completat printr-un sistem de raport anual încredințat unui grup de experți, desemnat de Comitetul Miniștrilor Consiliului Europei, care ar primi și evalua rapoartele asupra practicii diverselor state.

În fine, propunerea privind caracterul deschis al Convenției, ceea ce ar permite ratificarea și de către alte state din afara Consiliului Europei oferă posibilitatea de a extinde bunele practici în aceste domenii vitale ale protecției Statului de drept, în primul rând în bazinul mediteranean.

O Convenție europeană asupra profesiei de avocat este un proiect așteptat de mult timp care justifică sprijinul total al CCBE și aprobarea sa de către Comisia Pentru Probleme Juridice și Drepturile Omului a APCE, APCE cât și de către Comitetul Miniștrilor al Consiliului Europei.

II. Declarația CCBE privind secretul profesional/privilegiul profesional juridic (LPP)

Consiliul Barourilor Europene (CCBE) reprezintă barourile și societățile de drept în 45 de țări, și prin intermediul acestora, peste 1 milion de avocați europeni. CCBE este recunoscută drept vocea profesiei juridice europene, reprezentând barourile și societățile de drept europene în interesul lor comun în fața instituțiilor europene și a altor instituții internaționale. Reglementarea profesiei, apărarea statului de drept, a drepturilor omului și a valorilor democratice sunt cele mai importante misiuni ale CCBE. Domeniile de interes

special includ dreptul de acces la justiție, digitalizarea proceselor juridice, dezvoltarea statului de drept și protecția clientului prin promovarea și apărarea valorilor fundamentale ale profesiei.

CCBE a fost avertizată de membrii săi în legătură cu încălcările din mai multe state membre, care pun în pericol confidențialitatea legată de relația dintre clienți și avocații acestora. Protecția confidențialității comunicărilor dintre clienți și avocații acestora rezultă din drepturile procesuale ale clienților sau din obligația secretului profesional care este impusă avocaților și care creează o relație de confidențialitate profesională.

Fără a detalia aceste încălcări, considerăm că acestea au trei cauze principale:

- fie, avocatul este asociat în mod direct cu clientul, ale cărui practici și activități trebuie să fie dezvăluite cu orice pre. În unele țări, avocații sunt considerați complici ai clienților lor;

- fie, în aceste vremuri de combatere a criminalității organizate și a terorismului, se confiscă orice posibilitate de a găsi „părțile vinovate”, inclusiv prin încălcarea relației de confidențialitate profesională dintre avocați și clienți;

- și, în cazul unei noi tendințe grave, avocații care acționează ca și consilieri juridici sau întocmesc acte juridice, ar putea fi invitați să raporteze unei anumite autorități administrative sau fiscale comportamentul anumitor clienți sau servicii solicitate de aceștia pe motive de origine suspectă de fonduri sau scheme de planificare fiscală „agresivă”.

Prin urmare, Consiliul Barourilor Europene dorește să reitereze cu fermitate următoarele principii de bază.

Printre alte valori etice, cum ar fi independența sau evitarea conflictelor de interese, privilegiul avocat-client este un principiu absolut esențial fără de care nu ar exista o protecție corespunzătoare a clientului și fără de care avocatul nu și-ar putea exercita profesia.

Relația de confidențialitate profesională (secretul profesional) a avocaților acoperă tot ceea ce clientul trebuie să îi încredințeze, sub orice formă, avocatului, pentru a fi cât mai bine consiliat și apărat.

Contrar unei concepții greșite, general acceptată, secretul profesional nu are rolul de a proteja avocații, ci de a proteja exclusiv clienții.

Într-adevăr, odată ce clientul intră într-un cabinet de avocatură, el are garanția că i se permite să dezvăluie totul avocatului. Cu această condiție, avocatul îl poate consilia sau îl poate reprezenta cel mai bine. Este imposibil ca avocatul să ofere astfel de consultanță sau reprezentare dacă clientul, din teama unei eventuale încălcări a unei astfel de confidențialități, se abține de la furnizarea anumitor informații avocatului său.

Nu este posibil să se furnizeze consultanță completă sau apărare solidă pe baza informațiilor parțiale și, prin urmare, insuficiente.

Deci, această relație de confidențialitate este esențială în statul de drept și nu poate exista un proces echitabil în lipsa acesteia.

Această garanție absolută a încrederii face ca relația de confidențialitate să fie una dintre pietrele de temelie ale libertății individuale într-o societate democratică. De asemenea, aceasta contribuie la buna administrare a justiției, în interesul general al societății, pe de o parte, și protecția libertăților individuale, inclusiv dreptul la apărare, pe de altă parte.

Obligația de a păstra confidențialitatea informațiilor clientului se aplică și avocaților, deoarece reglementarea profesiei îi supune pe aceștia unui cod strict de conduită prin care avocații care își sfătuiesc clientul împotriva legii și, astfel, împotriva societății, nu numai că pun în pericol propria lor responsabilitate profesională, dar, de asemenea, riscă să suporte sancțiuni disciplinare, dintre care cea mai gravă este excluderea din barou. În plus, în anumite jurisdicții, avocații ar putea să se supună unor acuzații penale pentru trădarea secretului profesional, agravat de faptul că ei înșiși sunt profesioniști în domeniul juridic.

Prin însăși natura obligației, avocații sunt destinatarii comunicărilor confidențiale ale clienților lor. Fără garanția confidențialității, nu poate exista nicio încredere. Menținerea acestor comunicări confidențiale este astfel recunoscută ca o datorie principală și fundamentală a avocaților.

„Obligația de confidențialitate a avocatului servește interesul administrării justiției, precum și interesul clientului. Prin urmare, are dreptul la o protecție specială de către stat „(articolul 2.3.1 din Codul de conduită pentru avocații europeni).

Aceasta este cea mai bună definiție. În prezent însă secretul profesional necesită o protecție suplimentară și îmbunătățită.